

**QORTI TAL-MAGISTRATI
(GHAWDEX) GURISDIZZJONI SUPERJURI**

**MAGISTRAT DR.
PAUL COPPINI**

Seduta tas-7 ta' Ottubru, 2009

Citazzjoni Numru. 14/2006

Geraldine armla ta' Raymond Mercieca,
F'isimha u bħala leġittima rappreżentanti
Ta' uliedha minorenni Courtney u Dylan Mercieca.

VS

Roderick Cauchi

Il-Qorti,

PRELIMINARI

Rat ir-Rikors ġuramentat ta' l-attriċi proprio et nomine, li permezz tiegħu, wara li ppremettiet illi:

1. Illi fis-26 ta' Gunju 2004 fi Triq Santa Lucija kantuniera ma' Triq Qasam San Pawl, Kercem seħħ inċident stradali bejn il-mutur Honda 125cc misjuq minn Raymond Mercieca, u t-truck numru tar-registrazzjoni LAH 041 misjuqa mill-intimat Cauchi;

2. Illi dan l-incident ġara unikament tort u ħtija tal-intimat illi kien qiegħed isuq wisq rażenti n-naħa tal-lemin tat-triq fid-direzzjoni illi kien qiegħed isuq huwa; naqas illi jieqaf meta wasal f' "Y" junction iżda baqa' ħiereġ nonkuranti; naqas illi jzomm '*a proper look out*' u imblokka l-karreġġjata illi matulha kien għaddej Raymond Mercieca; kif ukoll għaliex b'modi oħra – kif sejjer jirriżulta waqt it-trattazzjoni tal-kawża – huwa naqas illi josserva r-regolamenti tat-traffiku;

3. illi per konsegwenza ta' dan l-incident, Raymond Mercieca miet ftit siegħat wara l-istess incident;

4. illi Raymond Mercieca jigi missier Courtney u Dylan, illi huma l-uniċi tfal tiegħu; u kien ir-raġel ta' Geraldine Mercieca;

5. Illi per konsegwenza ta' dan l-incident, u l-mewt ħesrem ta' Raymond Mercieca, ir-rikorrenti qegħdin isofru minn danni emergenti u lukri cessanti; kif sejjer jirriżulta waqt it-trattazzjoni tal-kawża;

6. illi għalkemm interpellat sabiex jersaq għalikwidazzjoni u ħlas tad-danni, il-konvenut baqa' inadempjenti, u għalhekk qiegħed jigi preżentat dan ir-rikors.

Talbet lill-konvenut jgħid għaliex m'għandhiex din il-Qorti:

i. Tiddikjarak unikament responsabbli għall-incident illi avvera ruħu fis-26 ta' Gunju 2004 bejn il-vettura Honda 125cc numru IBH 197 proprjeta' ta' u misjuqa minn Raymond Mercieca u t-truck LAH 041 misjuq minnek;

ii. Tillikwida d-danni sofferti mill-atturi per konsegwenza ta' dak l-incident, billi tiddikjara illi jikkonsistu f'dawk id-danni emergenti u lukri cessanti illi jirriżultaw waqt it-trattazzjoni tal-kawża;

Kopja Informali ta' Sentenza

iii. Tikkundannak tħallas lill-atturi dawn id-danni kif hekk likwidati.

Bl-ispejjeż, inklużi dawk tal-ittra ufficjali prezentata kontra tiegħek fil-5 ta' Awissu 2005; u fl-24 ta' Jannar 2006, u dik spedita kontestwalment mal-prezentata ta' dan ir-rikors kontra l-kumpanija assikuratriċi tiegħek, kontra tiegħek. Bl-ingunzjoni għas-subizzjoni illi għaliha minn issa inti ingunt.

Rat ir-Risposta ġuramentata tal-konvenut li biha eċċepixxa illi:

1. Illi l-esponenti Roderick Cauchi ma kien jaħti bl-ebda mod għall-inċident li fih miet tragikament Raymond Mercieca.

2. Illi l-inċident ma seħħx kif ġie konfermat mir-rikorrenti (li ma kienitx prezenti waqt l-inċident u għalhekk il-konklużjonijiet tagħha huma wara kollox *detto del detto*.

3. Illi li ġara kien li kien id-decuis li kien qed isuq il-mutur tiegħu fuq in-naħa ħażina tat-triq u kien għalhekk huwa stess li kkawża l-inċident de quo.

4. Illi konsegwentement ma hemm ebda danni li għandhom jiġu likwidati favur l-attriċi proprio et nomine.

Rat il-verbal tagħha ta' l-20 ta' Mejju 2009 fejn ħalliet il-kawża għal-lum għas-sentenza.

Rat in-Noti ta' l-Osservazzjonijiet rispettivi tal-kontendenti.

Rat l-atti l-oħra tal-kawża.

Ikkunsidrat:

Illi din hija kawża għad-danni magħmula mill-attriċi, f'isimha u f'isem uliedha minuri, in segwitu għal inċident stradali li per konsegwenza tiegħu, miet l-għada żewġha Raymond Mercieca, missier l-istess minuri. L-azzjoni

esperita hi għalhekk dik bażata fuq il-Lex Aquilia,¹ li bażi tagħha jista' jkun id-delitt, f'każ ta' *dolo*, jew il-kważi delitt, f'każ ta' *colpa*, kif tippretendi li hu l-każ preżenti l-attriċi.²

Il-**Giorgi** jgħallem f'dan ir-rigward:

*"E' detta colpa in senso generale della nostra scienza qualunque violazione di un obbligo giuridico; anche la violazione dolosa. In senso piu' ristretto la parola colpa esclude il dolo, e significa volontaria omissione di diligenza, per cui non prevediamo le conseguenze illecite di una commissione od omissione, e violiamo senza avvedercene un nostro dovere giuridico. Pero', si dice, che l'inadempimento dell'obbligazione dipende da colpa, quando sebbene la causa dell' inadempimento sia stata l'opera del debitore medesimo, costui non ne abbia avuta la coscienza, e solo abbia mancato di quella diligenza, che egli era tenuto di usare."*³

FATTI

L-incident mertu ta' din il-kawża seħħ nhar is-26 ta' Gunju 2004 għall-ħabta tas-1.00 p.m. meta Raymond Mercieca, li kien qed isuq *motor-cycle* tat-tip Honda 70 fi triqtu lejn id-dar fi Triq l-avukat Calleja, Kercem, Itaqa' mat-*truck* tat-tip Dodge bil-*high up* misjuq mill-konvenut, li kien ġej mid-direzzjoni opposta fl-iżjed parti dejqa tat-triq li hija wkoll *blind corner*.⁴ X'ħin lemaħ il-mutur, il-konvenut applika l-*brakes* tal-vettura tiegħu. Is-sewwieq tal-mutur irnexxielu jevita daqqa frontali mat-*truck*, imma jidher li b'rasu laqat il-pjanċa tal-*mudguard* tar-rota tan-naħa tal-lemin ta' wara tat-*truck*,⁵ tilef il-bilanċ u waqa' fl-art, bil-konsegwenza li ġarrab feriti gravi f'rasu,⁶ li sfortunatament wasslu għall-

¹ 44 Dig. Del leg. aquil. IX, 2 .

² art. 1033 Kap. 16 .

³ Teoria delle Obbligazioni nel Diritto Moderno Italiano ed. 1903 vol. II. # 18 p. 32 - 33 .

⁴ ara pjanta dettaljata tal-lokal ta' l-incident redatta mill-A.I.C. Guido Vella, u ritratti RC 1 u 2 a fol. 198 .

⁵ ara rapport ta' l-espert tekniku l-A.I.C. Guido Vella a fol. 185 tal-proċess u r-relazzjoni tiegħu a fol. 204; u r-rapport ta' l-espert forensiku fil-kollizzjonijiet Mario Buttigieg a fol.101

⁶ ara r-izultat tas-CT scan magħmul fuq il-vittma, Dok. JR.1 a fol. 64 ./

mewt tiegħu l-għada fl-isptar San Luqa, fejn kien ittiegħed għall-kura iżjed intensiva.⁷

LOKALITA' TA' L-INCIDENT

L-espert forensiku nominat fl-inkesta magisterjali relattiva għal dan l-incident, u li mar fuq il-post fis-7 ta' Lulju 2004, ta s-segwenti deskrezzjoni dettaljata tal-inħawi:

"Din it-triq tinsab fil-periferija ta' Kercem u ċioe' twassal il-vetturi għal ġo ċ-ċentru ta' Kercem u vice versa. Din it-triq hija wiesa sitta punt sitta (6.6) metri. Għaldaqstant din it-triq ma tantx hija wiesa għat-tip ta' traffiku li jgħaddi minnha. Din it-triq hija wkoll waħda sekondarja. Intant peress li minn din it-triq ffit sewwieqa jgħaddu... ma hemm l-ebda carriageway markings.

Fejn seħħ l-incident parking għall-vetturi huwa ristrett. Dan peress li t-triq hija dejqa. Meta jkunu għaddejjin vetturi kontra d-direzzjoni ta' xulxin, vettura trid tieqaf sabiex tgħaddi l-oħra. ...

Fuq in-naħa tax-xellug hemm diversi bini. Taħt dawn id-djar hemm bankina dejqa sabiex jimxu n-nies fuqha. Minn ġo Triq l-Avukat Calleja hemm diversi side roads u cul de sac. Fuq in-naħa l-oħra u ċioe' fuq in-naħa tal-lemin hemm ukoll bini. Għaldaqstant meta pedestrians iridu jużaw it-triq hemm partijiet ... fejn iridu jimxu fit-triq.

Minn din it-triq prinċipali hemm diversi side roads li jagħtu għal ġo toroq oħra. It-triq fejn allegatament seħħ l-incident m'hiex dritta, fejn il-visibilita' hija ristretta. Meta l-esponent kien fuq il-post irriżulta li s-sewwieq tat-truck seta' jara l-vettura l-oħra f'distanza ta' ħamsa u għoxrin metru (25m.).

Fuq il-post tal-aċċess ġie konstatat li t-triq minn fejn ġiet il-vettura hija f'forma ta' niżla. Intant sabiex jiġi stabilit kemm kien il-pendil ta' din it-triq, l-esponent ha diversi qisien. Il-medja tal-pendil kien ta' żewġ centimetri (2cm). ... Waqt li

⁷ ċertifikat tal-mewt Dok. A a fol. 4 .

minn fejn kien ġej il-mutur t-triq qiegħda f'forma ta' telgħa. Il-viżibilita' għas-sewwieqa hemmhekk hija ristretta.

Fil-post fejn seħħ l-inċident insibu li l-wiċċ ta' din it-triq huwa tajjeb. Wieħed jista' jgħid li din il-parti tat-triq hija f'kundizzjoni tajba. Sewwieqa li jgħaddu minn naħa ta' fuq u ċioe' minn fejn kienet ġejja l-vettura involuta fl-inċident, iridu jnaqqsu l-veloċita'. Meta jduru għal ġo Triq l-avukat Calleja, is-sewwieqa jridu joqgħodu attenti għal vetturi oħrajn li jkunu ġejjin mid-direzzjoni ta' Triq Santa Lucija." ⁸

RESPONSABILITA'

(a) Provi:

Raymond Mercieca ma kienx f'pożizzjoni jagħti l-verżjoni tiegħu ta' l-inċident lis-surgent li marret fuq il-post hekk kif daħal ir-rapport lill-Pulizija dwaru, billi sadanittant kien laħaq ittieħed l-isptar mitluf minn sensieħ.

Imma l-konvenut a tempo vergine qalilha: "*Kont nieżel l-isfel minn triq l-Avukat Anton Calleja u nara lil tal-mutur tielgħa farka speed u kien ġej għal ġo nofsna u x'ħin wasalt bi dritt is-sqaq , tal-mutur ġibed lejn il-ħajt. Għaddieni jġifieri għadda il-gabina u ma stajtx nara x'gara aktar." ⁹*

Raymond Mercieca ma kienx f'pożizzjoni jagħti l-verżjoni tiegħu ta' l-inċident, billi sadanittant kien laħaq ittieħed l-isptar mitluf minn sensieħ.

Fi ftit aktar dettal, il-konvenut spjega quddiem il-perit tekniku illi: "*Jien u sieħbi Franklin Hili konna ħerġin minn fuq ix-xogħol u jien kont qed insuq it-trakk tal-imgħallem... Qed nindika lill-espert tal-Qorti l-post fejn kien il-motor cycle fil-ħin li jiena rajtu l-ewwel darba. Dan il-post kien qrib nofs it-Triq l-Avukat Calleja u qrib ħafna ta' fejn spiċċat il-kabina tat-trakk. Kif rajtu jien kieku baqa sejjer kif kien kien jidħol head-on ġo fiha. Jiena rajtu jikser lejn ix-xellug, u rajtu għaddej minn ma' ġembi. Il-mutur kien kemmxejn bil-qawwi, u jiena żgur li ma messx mat-trakk.*

⁸ ara rapport peritali a fol. 92 - 94 .

⁹ ara okkorrenza relattiva a fol. 177 .

Jiena għafast il-brake mal-ewwel malli rajtu ġej, għaliex ħasadni, u kif għidt ħsibt li kien ser jibqa' diehel ġo fija. Jiena ċert li fil-kantuniera ta' Triq Qasam San Pawl waqaft kif nagħmel kuljum. Imbagħad x'hin rajt all clear ergajt tlaqt. Fil-ħin tal-incident kont jew second jew 3rd gear. Jiena ma ksirtx lejn ix-xellug imma għafast il-brake biss...".¹⁰

Fil-kawża kriminali l-konvenut xehed hekk: "Niftakar li dakinhar kont ġej mill-barriera, min-naħa ta' San Pawl minn Kerċem...Qabel l-incident kont għadni kif qlajt minn fuq stop sign. Kont second jew third gear. L-istop sign huwa għal Triq l-Għadira. Fuq l-istop sign jiena waqaft totalment. Ngħid illi minn fejn kont wieqaf jien sal-vista tiegħi meta rajt il-mutur l-ewwel darba kien hemm xi tmintax, għoxrin metru (18 - 20m). Meta qlajt, il-mutur xorta kien distanza minni ta' xi tmintax il-metru u l-vittma, il-mutur rajtu ġej. Ngħid li kien ġej bi speed u jsuq għal ġo nofsi. It-triq hija wiesgħa u jgħaddu truck li kont qed insuq jien u karozza ma ġembu easy. Jiena kont in-naħa tax-xellug tat-triq. Meta rajtu ġej għal ġo fija għafast il-brake. Kont diġa mal-ħajt tax-xellug.

Mistoqsi jekk il-brake marks tiegħi jibdew minn nofs it-triq għal ġo l-ħajt ngħid illi peress li qsamt it-triq u peress li jiena ħriġt min-naħa tax-xellug tal-"Y" għal fuq in-naħa tal-lemm għal fuq ix-xellug, il-marks għalhekk huma angolati, meta wasalt hdejn tal-mutur kont se nieqaf pero' kont għadni in motion. Tal-mutur skapulani u baqa' diehel gol-hajt. X'hin għadda minn ma' gembu qbiztha, imbagħad ma stajt narah aktar. Imbagħad meta rajtu jahbat gol-hajt u min hemm il-quddiem ma rajtux aktar. Hriġt minn go t-truck, mort fuqu u rajtu ma' l-art id-demmi hierg u tlabt l-għajnuna. Fil-fehma tiegħi l-mutur ma mess fl-ebda hin mat-truck tiegħi. Naf illi kien hemm barxa mal-hajt u ohra fuq il-gebel li kien hemm mal-hajt...".¹¹

Fl-affidavit tiegħu ta' l-1 ta' Marzu 2008 il-konvenut spjega l-incident in kwistjoni bil-mod segwenti: "Meta wasalna fi

¹⁰ ara deposizzjoni tal-konvenut mogħtija quddiem il-perit Guido Vella fis-7.09.2004 a fol. 193 -4

¹¹ ara deposizzjoni tal-konvenut a fol 195-6

Triq Anton Calleja fejn it-triq tigi forma ta' Y, jiena naqqast il-velocita' tieghi u gejt kwazi dead stop peress illi hemmhekk fl-art hemm stop sign. X'hin nghid illi wasalt kwazi dead stop, ghalkemm forsi ma waqaf tx ghal kollox ghaliex minn naha tax-xellug tieghi ma kien jidher hadd gej, u ghalhekk jiena bqajt hierieg.

Kif imxejt medda ta' ghoxrin metru minn fejn kont hrigt nara mutur gej fid-direzzjoni tieghi. Jiena dak il-hin kont qieghed naqsam mill-parti leminija tal-Y ghan-naha tax-xellug tat-triq fejn imbaghad it-triq tigi singola cioe' s-sieq tal-Y. Kont qieghed naqsam, kont gejt kwazi biex niehu l-posizzjoni tieghi fil-gemb tat-triq. Il-mutur ma niftakarx x'kien pero' niftakar li kien ta' lewn blu. Fuqu kien hemm persuna liebsa crash helmet. Ma nistax nghid il-velocita' li kien gej biha l-mutur pero' kien gej b'velocita' li jiena niddeskivi daqsxejn gholja. Ghalkemm ma kenitx xi velocita' eccessiva li wiehed jitkaza biha.

Minn naha tieghi ma naghraf x nghid preciz il-velocita' preciza li kont ghaddej biha, pero zgur li kien fl-ambitu ta' madwar tletin kilometru fis-siegha (30km/hr). Peress illi l-mutur kien qieghed isuq bejn wiehed u iehor fil-parti li tigi nofs triq, jiena kont pront u tfajt sieqi fuq il-brejk u rekkint kemm jista' jkun mal-hajt. Peress li ma kontx ghaddej xi velocita' qawwija t-trakk ma damx ma waqaf u fil-fatt jiena ffit kelli brake marks, jekk m'inhix sejjer zball xi hmistax il-pied b'kollox.

Hekk kif wasal hdejja s-sewwieq tal-mutur rajtu ghaddej sbrixx min hdejn il-kabina tieghi. Sussegwentement mill-mera tal-vettura jiena rajtu itir ghan-naha tal-hajt u qisu jerga' jibbawnsja lura ghal nofs it-triq. Meta jiena rajtu ghaddej minn mieghi, il-vettura tieghi kienet kwazi waqfet ghal kollox ghax kienet qieghda fuq il-brake...".¹²

Franklin Hili, passiggier fuq it-truck misjuq mill-konvenut u l-unika xhud okulari, spjega quddiem il-perit tekniku illi: "Fil-kantuniera ma' Triq Santa Lucija naqqasna l-ispeed, u ergajna bdejna mexjin lejn ta' Kercem. Jiena f'daqqa

¹² ara affidavit tal-konvenut a fol. 168 -9

*wahda rajt motor cycle gej ghal go fina, u x'hin rana kiser lejn ix-xellug tieghu, lejn il-hajt tas-sejjegh. Ma smajt ebda hoss bhal dak ta' habta imma Roderick qalli 'waqa' jew xi haga simili. Roderick ta brake. Ma hassejtx lit-trakk jghaddi minn fuq xi haga. It-trakk tkaxkar fuq il-brake sakemm waqaf...".*¹³

Fil-kawza kriminali l-istess xhud qal illi: "*Dakinhar konna gejjin minn Santa Lucija minn fejn ghandna l-barriera taghna sejr in lejn ir-Rabat. L-imputat kien qed isuq.....konna ghadna kemm hrigna mill-Y junction . Nispjega illi meta inti tkun qed thares lejn il-faccata tal-Y min naha tax-xellug konna hergin. Nixtieq nghid illi minn fejn ahna waqafna u effettivament sehh l-incident kien hemm distanza ta' xi bejn tmintax il-metru (18m). Jiena kont fuq quddiem u rajtu gej il-mutur. Ngħid li effettivament l-mutur kellu xi daqsxejn speed. L-ewwel kien gej għal go nofsna imbagħad kiser għan-naħa tax-xufier jġifieri fuq il-lemin tiegħi u ngħid li meta aħna rajnieh l-ewwel darba kien distanti minna xi ħdax jew erbatax-il metru.*

Mistoqsi kemm hi wiesgħa t-triq ngħid illi naħseb jien li jgħaddu żewġ karozzi sew pero' l-incident kif seħħ ma rajtux u dan peress li kont qed inħares il-quddiem. Mistoqsi jekk nafx jekk messx mat-trakk ngħid illi ma nafx. Jiena ma kontx qed inħares lejn in-naħa tax-xufier.

*Mistoqsi jekk rajtx il-brake marks tat-tyres tat-truck wara l-incident ngħid li rajthom. Aħna konna qegħdin qisna qed naqsmu t-triq, niġbdu lejn ix-xellug tagħna u għalhekk il-brake marks qegħdin kif qegħdin. Ngħid illi l-imputat għafas il-brake sa appena ra l-mutur gej. Nerġa' nirrepeti li l-mutur kien gej għal go nofsna. Ngħid illi żewġ karozzi jgħaddu żgur minn din it-triq pero' jekk jgħaddix it-truck u karozza ma' ġembu ma nafx. Appena ġara l-incident morna nagħtu l-għajnuna lis-sewwieq tal-mutur, pruvajna nkellmuh pero' għalxejn, kien ġia' mitluf minn sensieħ."*¹⁴

¹³ ara xhieda a fol. 191 .

¹⁴ ara depożizzjoni tax-xhud a fol. 201 – 2 .

Minn eżami tal-pjanta dettaljata redatta fuq skala ta' 1/100 mill-espert tekniku I-A.I.C. **Guido Vella**, dakinhar stess ta' l-incident jirriżulta illi:

1. għalkemm sew il-konvenut, kif ukoll Franklin Hili għamlu ħafna enfasi fuq *stop sign* li allegatament kien hemm fil-*Y junction* fit-tarf ta' Triq Qasam San Pawl minn fejn kien għadu kemm ħareġ it-truck misjuq mill-konvenut, din ma kienitx teżisti dakinhar ta' l-incident;
2. It-truck tal-konvenut ħalla par *brakemarks* twal, dak tax-xellug tiegħu sebgħa punt żero ħamsa metri (7.05m), filwaqt illi dak tal-lemin kien ta' sitt metri punt tmienja (6.8m);
3. Iż-żewġ *tyre-marks* kienu jikkurvaw ftit lejn il-lemin;
4. Jidher illi dak il-ħin li ġew applikati *l-brakes*, it-truck kien qed jiġi misjuq kważi *on the crown of the road*; infatti it-*tyre* ta' wara tax-xellug kien żewġ metri (2m) 'l bogħod mill-bankina ta' dik in-naħa, filwaqt illi dak tal-lemin kien żewġ metri punt sitta (2.6m) mill-ħajt tas-sejjeħ fuq dik in-naħa;
5. Il-*motor cycle* ma ħalla ebda traċċi ta' *brake marks*;
6. L-incident seħħ fl-iżjed parti dejqa ta' Triq Dr. Anton Calleja, propju fejn kien hemm il-kurva tal-ħajt tas-sejjeħ bis-siġar tal-bajtar tax-xewk telgħin minn warajh; sew l-espert forensiku tal-kollizzjonijiet, kif ukoll il-perit Vella, jaqblu illi l-viżwali miż-żewġ direzzjonijiet f'din il-parti tat-triq kienet żgħira ħafna, anzi l-perit Vella proprju jsejħilha "*an accident black spot*";
7. Il-mutur ta' l-attur inqaleb proprju faċċata ta' l-isqaq immarkat AG u tkaxkar għal metru u nofs (1.5m) fir-direzzjoni ta' minn fejn kien ġej it-truck, u dan kif jidher mill-*iscratch marks* imħollija mill-*handlebars* tiegħu;

8. Il-punt immarkat "*blood on ground*" jindika l-post fejn spiċċat ras il-vittma wara li Mercieca waqa' minn fuq il-mutur;

9. Ftit iżjed 'l fuq minn dan il-punt hemm indikat fejn spiċċa maqlub fl-art il-mutur, 6.6m 'l bogħod minn naħa ta' wara tat-*truck*;

10. Il-punti ndikati bħala *tyre mark* u *scratch marks* fuq il-ħajt tas-sejjeħ jistgħu jindikaw, għalkemm ma hemm l-ebda ċertezza dwar dan, il-post fejn il-mutur seta' mess mal-ħajt qabel ma spiċċa fl-art.

Mill-konstatazzjonijiet u kalkoli magħmula mill-espert forensiku tal-kollizzjonijiet **Mario Buttigieg**¹⁵ jirriżulta illi:

1. b'veloċita' ta' 31 mil fis-siegħa, l-*coefficient of friction* tat-triq fejn seħħ l-inċident kien dak ta' 0.497;

2. sabiex it-truck waqaf totalment, mexa bil-brakes magħfusin għal distanza ta' ħdax-il metru (11m.); f'dik id-distanza gie milqut is-sewwieq tal-mutur li dak il-ħin kien qed juża din it-triq ukoll;

3. it-truck kien għaddej b'veloċita' ta' mhux inqas minn tlieta u għoxrin mil fis-siegħa (23m.f.s.) qabel l-impatt mal-mutur, u laqat lis-sewwieq tal-mutur meta l-veloċita' tiegħu kienet ta' wieħed u għoxrin mil fis-siegħa (21m.f.s.);

4. jekk il-veloċita' kienet dejjem waħda kostanti qabel ma gew applikati l-*brakes*, allura *the point of actual perception* kienet bejn ħamsa punt tnejn żero metri (5.20m.) u għaxra punt tlieta disa' metri (10.39m.) qabel ma s-sewwieq beda jagħfas il-brakes;

5. ir-reazzjoni li sewwieq normalment ikollu hija ta' bejn 0.5 u 1.0 sekondi; bil-veloċita' li kien għaddej is-sewwieq tat-truck, huwa seta' jara lill-vittma bil-punt *of actual perception* minn distanza ta' bejn sittax punt wieħed disgħa metri (16.19m.) u wieħed u għoxrin punt

¹⁵ ara relazzjoni tiegħu a fol. 97 – 106 .

tlieta disgħa metri (21.39m.) 'l bogħod mis-sewwieq tal-mutur;

6. is-sewwieq tal-mutur ħabat rasu mal-*mudguard* ta' wara tal-lemin tat-truck qabel ma waqa' fl-art; dan ġie stabilit peress illi l-ħsara li kellu l-*crash helmet* kienet kompatibbli ma' daqqa mal-kantuniera ta' dan il-*mudguard*.

(b) **Konklużjonijiet:**

Irid jingħad mill-ewwel illi l-kredibilita' sew tal-konvenut kif ukoll tal-passiġġier li kellu miegħu fit-truck hija ferm dubbjuża, tenut kont illi t-tnejn li huma rreferew għal *stop sign* fit-tarf tat-triq li kienu ħerġin minnha, meta ġie konstatat illi dakinhar ta' l-incident, din ma kenitx teżisti. Hekk ukoll ix-xhieda tagħhom xejn ma kienet konsistenti dwar jekk fil-fatt waqfux jew le fl-inkroċju tal-*Y junction*. Huwa għalhekk wisq improbabbli li s-sewwieq tat-truck tassew waqaf biex jesplora t-triq hekk kif wasal f'din il-*junction*, kif kien id-dover tiegħu li jagħmel. Il-Highway Code iwissi f'dan ir-rigward: "**84. Use extra care at junctions or intersections. Look out for the relevant traffic signs, traffic lights or carriageway markings and abide by them. Stop at STOP signs... Where there are no such signs exercise discretion and prudence.**"

L-istess jista' jingħad għall-allegazzjoni tagħhom illi Mercieca kien ġej b'veloċita' xi ftit elevata. L-attriċi pproduċiet sensiela ta' xhieda li lkoll ikkonfermaw kemm żewġha kien prudenti żżejjed fis-sewqan tiegħu, tant li ħafna kienu jiddeju jirkbu miegħu għax kien isuq bil-mod ħafna. Wieħed ma jridx jinsa illi Mercieca kien qed isuq għat-telgħa mutur b'cilindrata baxxa, li żgur ma setgħax itella' xi veloċita' eċċessiva. Il-fatt li l-mutur spiċċa qrib ħafna ta' fejn waqa u t-tkaxkira kienet qasira, huwa wkoll indikattiv li ma kienx għaddej b'xi veloċita'.

Minn naħa l-oħra nafu illi qabel ma ġew applikati l-*brakes*, it-truck kien għaddej b'veloċita' ta' 23 mil fis-siegħa, li għalkemm ma tistax tiġi deskritta bħala xi waħda eċċessiva, tenut kont illi f' *a built up area* bħal ma kienu l-

inħawi ta' l-inċident, il-veloċita' massima hija ta' 60 km/h, kienet qed toqrob il-massimu permessibbli, meta kien ferm iżjed prudenti, in vista wkoll tal-viżibilita' ristretta minħabba l-kurva tal-ħajt tas-sejjieħ, li wieħed isuq bil-mod kemm jista' jkun u b'attenzjoni kbira għal xi traffiku li jista' jitfaċċa għall-arrieda minn naħa opposta, kif fil-fatt ġara f'dan il-każ.

Irriżulta wkoll illi sakemm beda japplika l-brakes tat-truck tiegħu, il-konvenut kien għadu qed isuq *on the crown of the road*. Jidher illi minflok ma ġenneb kemm seta' hekk kif ħareġ mill-*junction*, qabad u qata' għad-dritt. Huwa ammess ukoll f'waħda mid-depożizzjonijiet tal-konvenut illi l-unika *evasive action* li ħa, hekk kif ra l-mutur faċċata tiegħu, kienet li japplika l-brakes u ma ttentax ukoll iġenneb għan-naħa tax-xellug tiegħu. Jekk allura sab il-mutur eżatt quddiemu, dan ma kienx tort ta' Mercieca, imma tiegħu stess billi kien għaddej għan-nofs.

Huwa għalhekk evidenti illi dan l-inċident seħħ minħabba illi l-konvenut, li kien qed isuq b'mod imprudenti għall-aħħar, tenut kont il-konfigurazzjoni tal-lokalita' ta' l-inċident, invada l-karreġġjata tat-traffiku ġej mid-direzzjoni opposta, bil-konsegwenza illi Mercieca inħasad, u għalkemm irnexxielu jevita *a head on collision*, billi ġenneb kemm seta' għax-xellug tiegħu tat-triq, spiċċa tilef il-kontroll tal-mutur tiegħu, u huwa u jaqa' ħabat rasu mal-*mudguard* tar-rota tal-lemin ta' wara tat-truck, u minkejja li kien liebes *crash helmet*, ġarrab feriti fatali f'rasu.

F'tali ċirkostanzi ma tista' tiġi imputata ebda ħtija lill-vittma u għaldaqstant jirriżulta illi għal dan l-inċident stradali jaħti unikament il-konvenut.

LIKWIDAZZJONI TA' DANNI

Fil-liġi tagħna l-likwidazzjoni tad-danni hija regolata bl-artikolu 1045 tal-Kodiċi Ċivili. Bħal ma għandna fil-każ in eżami, jekk minħabba l-għemil li jagħti lok għad-danni xi ħadd imut, il-qorti tista' flimkien mat-telf u spejjeż attwali kkaġunati, tagħti lill-werrieta tal-mejjet id-danni, bħal fil-

każ ta' inkapaċita' totali għal dejjem.¹⁶ Madankollu, kif ġie osservat mill-qrati tagħna, f'din il-materja ma hemmx regoli fissi u nflessibbli, ma hemmx *quantitative scale* tad-danni, għax kollox jiddependi miċ-ċirkostanzi partikolari tal-każ. Is-somma tad-danni hi rimessa għall-arbitriju prudenzjali tal-Qorti, fil-limiti stabbiliti mil-liġi.¹⁷ Fl-eżerċizzju ta' din id-diskrezzjoni tagħna, il-Qorti qabel ma tasal biex tiffissa l-ammont, għandha tfares lejn iċ-ċirkostanzi molteplici, u tista' ukoll utilment tuża bħala *tests* biex tikkontrolla ċ-ċifra finali, id-diversi modi ta' kompitu suġġeriti mill-ġurisprudenza estera f'dan ir-rigward, mingħajr ma tivvinkola ruħha b'xi wieħed minnhom partikolari, sabiex b'dan il-mod ikun dejjem hemm ċerta elastiċita' ta' kriterju adattabbli għall-partikolaritajiet ta' kull fattispecie.¹⁸

Skond il-liġi tagħna l-likwidazzjoni tad-danni tinqasam f'żewġ aspetti: id-danni attwali (*damnum emergens*) u t-telf ta' qliegħ futur (*lucrum cessans*).

A. **Damnum Emergens : (a) Spejjeż tal-funeral:** jirriżulta li l-attriċi nefqet Lm1281.68 biex għamlet funeral kif jixraq lill-mejjet żewġha. Dan l-ammont huwa kollu konfermat bl-irċevuti esebiti¹⁹ u skond il-ġurisprudenza kostanti tal-qrati tagħna, spejjeż simili għandhom jiġu akkordati fl-interessa tagħhom. **(b) Drittijiet u spejjeż legali** konnessi mal-proċeduri sabiex jiġu nkassati depożiti bankarji wara l-mewt ta' Raymond Mercieca: dawn laħqu Lm250,²⁰ u fil-fehma ta' din il-Qorti huma ripetibbli wkoll. Flimkien dawn l-ispejjeż ilaħqu Lm1531.68, jew aħjar illum għal: EUR3567.85.

B. **Lucrum Cessans :** Dwar il-metodu kif jiġi komputat dan it-telf futur, ma hemm l-ebda regola fissa u l-qrati tagħna adottaw diversi kriterji. Kif intqal pjuttost reċentement mill-Qorti ta' l-Appell : "*Jingħad illi l-qrati tagħna fil-pronunċjament tagħhom dwar kriterji li*

¹⁶ art. 1046 Kap. 16 .

¹⁷ Savona vs Asphar : Appell : 23.6.1952.

¹⁸ Carmelo Fenech vs Antonio Galea ; vol. XL. I. 73 ; Francis Galea vs. Bartolomeo Grech ; vol. XLII. II. 10190 .

¹⁹ ara Dokti. GR 1 sa GR 10 a fol. 212 sa fol. 217 tal-process .

²⁰ Dok. GR 10 A a fol. 218 – 9 .

għandhom jintużaw biex jagħmlu tajjeb għall-inċertezzi ta' likwidazzjoni ta' danni li f'każijiet simili dejjem jagħtu lok għalihom, qatt ma rrinuzjaw għall-fakolta' diskrezzjonali tagħhom..... Diversi drabi l-qrati tagħna segwew il-prinċipji enunċjati fil-kawża 'Butler v. Heard'.²¹ Imma kif ħie enfasiżżat f'sentenza oħra ta' dik il-Qorti, ċċitata favorevolment fis-sentenza tagħha f'dik il-kawża:

"Il-Qorti tara li fil-ġurisprudenza tagħna ġie kemm-il darba mişħuq li minkejja ċerti prinċipji li jirriżultaw mill-ġurisprudenza, dejjem għandu jkun hemm ċertu elasticità ta' kriterji billi l-pronunzjament fil-likwidazzjoni in kwistjoni huwa wieħed ta' probabilita'. Inoltre, id-danneġġjat jingħata somma kapitali darba waħda biss, li meta tingħata b'sentenza m'hijiex aktar soġġetta għal ebda reviżjoni. Għalhekk din is-somma kapitali trid tkun tikkorrispondi kemm jista' jkun mar-rejalta'.²²

Għal numru ta' snin il-qrati tagħna fil-maġġor parti tal-każi segwew rigorożament il-metodu stabilt għall-ewwel darba fil-kawża "**Butler vs Heard**". Din il-kawża tagħat orġini għal dak li jissejjaħ il-**multiplier system** li fiha l-perċentwali tad-debilta' u l-qliegħ annwali tal-korrot jiġu multiplikati bis-snin tal-ħajja lavorattiva bażata fuq il-*life expectancy* tiegħu miżjud b'perċentwali biex tagħmel tajjeb għall-inflazzjoni u židiet fil-pagi, u b'riduzzjoni ta' ċertu ammont minħabba l-*lump sum payment*. F'dawn l-añhar snin pero' dan il-metodu ta' kalkolazzjoni ġie modifikat sabiex ikun iktar rejalistiku u jieħu konsiderazzjoni añjar taċ-ċirkostanzi taż-żmenijiet attwali.²³

Fil-kaz in eżami nsibu illi l-vittma mietet u għalhekk, kif jistipula l-artikolu 1046 tal-Kap. 16 ġia ċitat, id-danni jridu jiġu kkalkolati bħallikieku l-vittma ġarrbet debilita' permanenti totali.

²¹ Carmelo sive Charles Micallef et vs Richard Spiteri et : Appell : 15.1.2002 .

²² Francis Sultana vs. John Micallef et noe. et : Appell : 20.7.1994 .

²³ Emanuel Mizzi vs Carmel Attard : sentenza ta' din I-Qorti tat-13.5.2003 .

Meta seħħ l-incident mertu ta' din il-kawża l-attur kien impjegat mal-partikolar bħala *petrol pump attendant*. Kellu paga bażika ta' Lm3066 fis-sena.²⁴

Fis-sena ta' qabel ma miet, Mericeca kien daħħal ukoll Lm500 mit-trobbija tal-fniek għall-qatla.²⁵ Ġew ukoll prodotti provi li juri li Mercieca kien għadu kemm irnexxielu jakkwista liċenzja bħala *hawker* tal-pitrolju,²⁶ pero' kien għad ma kellu ebda introjtu minn dan il-propost negozju. Ittelgħu wkoll diversi xhieda biex jipprovaw kemm Mercieca kien ħabrieqi fil-volontarjat fir-raħal tiegħu. Ġew ukoll esebiti diversi kuntratti dwar il-propjeta' kollha li rnexxielu jakkwista Mercieca matul il-ħajja lavorattiva tiegħu.²⁷ L-attributi tippretendi illi dawn il-fatturi għandhom jittieħdu wkoll in konsiderazzjoni biex jiġi stabilit x'kien kapaċi jaqla' żewġha. Fiċ-ċirkostanzi u fin-nuqqas ta' provi iżjed konkreti dwar dñul attwali tal-vittma, il-Qorti tħoss illi ċ-ċifra ta' Lm4000 għandha tkun waħda adegwati sabiex tittieħed bħala bażi għall-introjtu tal-vittma ħalli fuqha jiġi kkalkolat dak dovut.

Fil-kawzi li segwew *Butler vs Heard* b'mod rigoruż, il-ħajja lavorattiva ma kienitx tiġi kkalkolata a bażi tas-snin kollha li kien għad baqagħla taħdem il-vittma, kieku ma seħħx l-incident, imma normalment kienet tittieħed ħajja lavorattiva ta' għoxrin (20) jew ħamsa u għoxrin (25) sena. Illum il-ġurnata pero' meta l-*life expectancy* twalet sostanzjalment, tant illi ħafna pajjiżi qed itawwlu wkoll l-eta' tal-pensjoni, (fil-każ tagħna llum din telgħet għal ħamsa u sittin (65) sena), ma baqa' ebda raġuni għaliex il-ħajja lavorattiva ma tiġix kalkolata kollha.²⁸ Meta seħħ dan l-incident l-attur kellu 39 sena²⁹ u għalhekk kien għad baqagħlu ħajja lavorattiva ta' 26 sena. Skond il-ġurisprudenza kostanti, minħabba l-*lump sum payment*, (u hawn mhux il-każ li l-attributi ilha tistenna ħafna snin biex

²⁴ Dok. GR 11 a fol. 220 .

²⁵ Dok. GR 12 a fol. 221 .

²⁶ ara kopja tal-file relattiv anness ma' l-atti tal-kawża .

²⁷ dokti. GR 14 - GR 23 a fol. 223 sa fol. 250 .

²⁸ *Agius vs. Galea et noe.* : Kummerc : 11.7.1989; *Buttigieg vs Azzopardi* : Kummerc : 25.7.1989 ; *Mario Camilleri vs Mario Borg* : Prim'Awla : 8.5.1990 .

²⁹ ara certifikat tal-mewt tiegħu : Dok. A a fol. 4 tal-process .

tinqata' s-sentenza), għandu jitnaqqas kwint (1/5). Peress illi l-kalkoli qed jinħadmu fuq paga ta' 6 snin ilu, irid jingħata kumpens xieraq ukoll biex jagħmel tajjeb għar-rata ta' inflazzjoni. Normalment din tkun ta' għoxrin fil-mija (20%). Billi wkoll irid jittieħed in konsiderazzjoni li l-vittma kienet ser tonfoq parti sostanzjali mill-introjtu tagħha bħala *personal consumption*, għandha titnaqqas perċentwali oħra biex tagħmel tajjeb għal dan. Tenut kont illi l-vittma kienet il-*bread winner* tal-familja, din għandha tkun ta' għoxrin fil-mija (20%).

Għalhekk l-ammont dovut irid jinħadem hekk : Lm4000 (paga bażi) x 26 (snin ta' ħajja lavorattiva) x 80% (minħabba l-*lump sum payment*) x 100% (debilita' permanenti) x 120% (għaž-żieda fl-inflazzjoni) x 80% (minħabba r-riduzzjoni għall-*personal consumption* = Lm79872, jew aħar illum EUR 186102 .

RI-EPILOGU

Għaldaqstant l-ammont totali pagabbli lill-attriċi proprio et nomine in linea ta' danni kkaġunati per konsegwenza ta' l-incident mertu ta' din il-kawża, huma s-segwent:

1. Damnum emergens ; EUR 3567.85 ;
2. Lucrum Cessans: EUR 186102.00

- Total ta' : EUR 189,669.85.

Għal dawn il-motivi tiddeċidi l-kawża billi, filwaqt illi tiċhad l-eċċezzjonijiet tal-konvenut, tilqa' t-talbiet attriċi u:

1. tiddikjara lill-konvenut Roderick Cauchi unikament responsabbli għall-incident mertu tal-kawża;
2. tillikwida d-danni sofferti mill-attriċi proprio et nomine minħabba fl-istess incident, fl-ammont ta' mija disa' u tmenin elf sitt mija disgħa u sittin euro u ħamsa u tmenin ċenteżmu (EUR 189,669.85); u
3. tikkundanna lill-konvenut iħallsu l-ammont hekk likwidat lill-attriċi proprio et nomine.

Kopja Informali ta' Sentenza

Bl-ispejjeż, inklużi dawk ta' l-ittri uffiċċjali mibgħuta lill-konvenut fil-5 ta' Awwissu 2005 u fl-24 ta' Jannar 2006, u dik mibgħuta kontestwalment mal-kawża preżenti lill-kumpanija assikuratriċi tal-konvenut, kontra l-istess konvenut.

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----